

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XLIX. Lingua revelans secreta quadruplici nos malo afficit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Id minus queruli. Probissimi hominis illustre protus indicium est; De nulla re conqueri, nisi coactum.

R

CAPUT XLIX.

Lingua REVELANS secreta, quadruplici nos malo afficit.

Malum ovum malus corvis; veteri verbo jactatur. De ovis pellimis Isaias vates praemonens: *Conceperunt laborem, inquit, & pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt, & telas araneae texerunt: qui comederit de ovorum, morietur: & quod confortum est, erumper in regulum.* Alpidis ova, ut Bartholomaeus Anglicus testatur, excludit rubeta; rana non minus aspidem venenata. Cum rubeta fomento rupta est ovi crusta, exit regulus, aspidem & rubeta venenatior, qui vel oculis ne carat primum quod ab eo necari solet, est rubeta mater. Quisquis de abentibus contumeliose loquitur, & id tanquam arcanum non evulgandum alienis auribus committit, is alteri aspidem ovum supponit cui incubet. Alter aliquanto tempore fovet ovum silentio, demum garrulitate ac imprudentia excludit. Atque hinc regulus qui nonnunquam patrem & matrem, auctorem & fautorem necat. Idcirco ingenti circumspectione opus, quidnam arcani, & cuiusnam id auribus committatur. Neque eum dumtaxat, qui haec talia narrat, attentum volumus & circumspectum, sed & illum qui narrante audit: huic sedulo cogitandum quid sibi & a quo committatur, ne istud temere ac imprudenter emanet. Si secus fiat, ingentia hinc damna oriuntur. Hanc ob causam Alphabeti series ad litteram caninam nos ducit, quae linguam pessimae famae commonstrat. Ea *Revelans arcanum* nominari solet. Quantum vero nocuementi adferat haec lingua, quantis discordiis orbem misceat, qua demum ratione haec pestis coeercenda sit, hoc capite demonstrabimus.

§. I.

Arcanum hic & secretum id dicimus, quod vel secrete ab aliis auditum, vel certe a se tale quippiam est quod silentium exigit. Subinde res adeo arcana non est, sed quoniam alter rogavit: *Tecum habeto*, profecto edicenda non est. Et multo magis clausa sunt habenda consilia, quod ipsum etiam iurandum poscit. Quidquid denique inter duos aut plures occultis arbitriis disceptatur, alto silentio premendum est. Quisquis tale quid edicit, iure fatilis gerro dicitur, ut qui linguam habeat rimarum plenam, hac atque illac disfluentem, uti sunt Danaidum dolia semper pertusa, quibus quidquid infunditur, perditur. Atque hinc mala nascuntur plurima: numeremus.

Primum est: Magna levitas animi, & puerilis simplicitas se prodit in eo homine, qui nihil secreti potest tegere, sed audita mox obvis enuntiat. Imperitus lusor est qui favente forte pictas chartas aliis ostendit, seque ridiculum facit. Sed ut vulgus argatur, quatuor sunt, quae abscondi nequeunt, Palma in clivo, stramen in calce, fusus in sacco, arcanum in faro. Nec sapientiores ii, sed & nequiores, qui dicta ejusmodi ab aliis exproscantur, quae proximo cuique venditent. Et fit quandoque ut narrationem celandam audiat is ipse de quo male instituta est. Siracides hos locutuleios praegnantem feminam confert, quae partui vicina dolet, ingemiscit, luctatur; sic, *A facie verbi parturit fatuus.* Nec quiescit miser dum partum suum enixus sit in lucem, & quae auribus concepit, totis buccis effuderit. Si quid ad canis aut felis caudam alligetur, quanta inquietatio sequitur? ut

currunt, ut saliant, ut furent inquieti animantes? nec ullo loco consistunt, dum alligatum excussant. Non aliter *Revelans lingua* impetu fertur ad eloquendum. Et ea saepe gestit libidine sua effutiendi, ut non via solum & audita narret, sed illa quoque misceat, quae suspicatur, quae fingit: falsa sintan vera, juxta habet. Grande hoc malum est, animi sui levitatem sic omnibus spectandam proponere, ut quamplurimi norint hominem mentis inopem esse.

Alterum malum est, qui secreta reteggit, fidem amittit, nemo est qui se suaque velit illi committere. Sitacitas hoc credimus: *Qui denudat arcana amici, fidem perdit.* & non inveniet amicum ad animum suum. Erit qui patitur reddat. Hanc profecto viam tenet divina providentia, & potissimum in linguae vitio, ut quemadmodum ille de isto contumeliose loquitur, sic alii de illis & sicut ille commissi sibi effutit, ita nec alii arcana illius celent. Salomon luculentè pronuntiat: *Qui ambulat fraudulenter, & revelat arcana, qui autem fidelis est animi, celat amici commissa.* Nimirum hoc dicerem est qui ambiguae fidei vir est, audita mox foras eliminat; fidus & prudens secum habet, quae audit. Arcanorum revelatio à fraudulentia & infida plurimum mente proficiscitur; fidelis enim commissis conceditque sibi alto premit silentio, quia enim fide ab amico rem accipit, eadem servat. Ille in huius finem reposuit; iste committentis affectui respondet, & non fallit. Si verò proditor, infidus est, amicus non est. Proinde nihil illi credendum. Venuinus vates cavendum eum monet:

*Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hinc tu Romane caveri.*
Addit, quam suaviter arcanum exprimi soleat:
*Tu lenis tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyao.*

Chaec lenia tormenta, subsequitur caecus amor sui, Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem Arcanig, fides prodiga, per lucidior vitro.

Lucretior dolosus est vinum, ut Plautus putat, pedes captat primum, imò verò linguam, cui sic captae secretum facile rapit.

§. II.

Tertium malum est: Qui sibi dicta mox foras eliminat, non tantum fidem, sed & amicum perdit. Siracides hoc affirmans: *Est, inquit, concordatio, exceptio convicio, & improperio, & superbia, & mysterii revelatione, & plagā dolosā, in his omnibus effugiet amicus.* Omnis amicitiae nexus solvitur, & vix unquam iterum copulati potest, quae his modis dissoluta est. 1. Conviciis alto citroque jactis. 2. Improperio, cum aut ille donum exprobrat, aut ille doni vilitatem exaggerat. 3. Fastuoso amici contemptu. Amicitia aut pares accipit, aut pares facit: hinc perit illa, si alter alterum velut inferiorem despiciat. 4. Vulnere per fraudem inflicto: Gravius sentitur damnum quod ex obliquo venit. 5. Revelatione mysterii: Difficile est amicos componere post hanc injuriam detecti arcani. Deum quidem omnibus his modis laedimus, sed reconciliari Deo facillime possumus. Non eadem inter homines est ratio: non raro qui fidem semel violavit, semper infidus creditur, qui semel offendit, semper hostis censetur.

Ergo cui cordi est fides & amicitia, non tantum secreta non aperiat, sed & societatem eorum caveat, qui ore lubrico quod audiunt, mox effundunt. Ita leges divinae serid mandant: *Ei qui revelat mysteria, & ambulat fraudulentem, & dilatat labia sua, ne commisceatur.* Evadit enim Ambrosius: *Cum omnia, inquit, nobis nostra essent communia, individui spiritus, individui affectus, solum tamen commune non erat secretum amicorum, ut fidem servaremus. Sa- pientissimus*

Isaia. c. 59.
v. 4. & 5.

Barth. Angl.
de rer. propri.
lib. 19. c. 78.

Quis ovum
aspidis al-
teri suppo-
nit cui in-
cubet?

Mala è lin-
gua reve-
lante pro-
videntia.
1. Magna
levitas ani-
mi se pro-
dit in ho-
mine.

Eccli. c. 19.
vers. 11.

pietissimum regum vel hanc unam ob causam, ne arcana periret, vinum dari regibus ita vetat: *Noli regibus, & Lampel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.* Facundi calices quem non fecere arcani proditores? Homo potentis totus transluet, totus effluit, & nullo cogente se, tanquam si quaestione interrogatus esset, arcana omnia manifestat.

Quartum hic malum est: qui arcana fido pectore non occultit, non tantum fidem & amicum perdit, sed ita quidem perdit, ut recuperari nequeant. Eam ob rem Salomon providus consulator: *Qua, inquit, viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis cum dehonesteris amicum tuum.* Quid heroum fortissimo Samsoni vires, oculos, libertatem, vitam rapuit, nisi garrula futilitas, quae Dalila urgenti secretum enuntiavit, & omnia perdidit. In Romanis sacris vas aquae hauriende adhibebatur, quod humi deponere nefas erat; ideo pede carebat, ne usquam è manu deponi posset. Os vas istius amplum, in angustiorum conum definebat, perinde ut in conviviis nostris vitrea sunt, quae campanas dicimus, quas nisi vacuas, in mensa reponere piaculum foret. Atque illud suum Romani vas, futile vocabant, quod quidquid contineret, effundendum esset. Huic vasi appositè confertur homo tam paruli ac lubrici oris, ut quidquid auditione acceperit, id mox iterum effundat locutione, perinde ac si nefas sit auribus quippiam accipere, quod non quamprimum os regetat. Hec tamen inter vas illud & os humanum differentia est; vase illo nullum unquam incendium excitatum est, sed ore hominis saepissime; illud igni extinguendo fecit, hoc creberrimè sufflando. Arcana non celasse ingentium malorum saepius origo fuit. Divinus testis Siracides: *Denudare, inquit, amici mysteria, desperatio est anima infelici.*

§. III.

Illud Romanorum columen Metellus senex, militiae peritissimus, tanti aestimavit secreta posse contere, ut interrogatus, quid in sequentem diem juberet, dixerit: Si scirem intimam meam tunicam arcani mei consciam, in ignem eam abjicerem. Nec enim solum linguae vitium est, aliena secreta effluisse, sed etiam sua, praesertim apud imprudentem. Metellum secutus Petrus Aragonius: *Comburem, ajebar, tunicam meam intimam, si consiliorum meorum esse gnaram sciero.* Sapientissimè monuit Salomon: *Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reveles.* Quam ob causam Abbas Antiochus dixit: Unicuique obvio concedere sui pectoris arcana, id peculiare est animae prorsus inerudita. Necessè est igitur circumspicere & comite consilio agere omnia.

Infans cum manu glaciem tenet, brevi lusu se decipit, superetque perlicidum hoc crystallinum non dimittere, sed quia gelu manus adurit, gaudium suum manibus elabi sinit, quod nequit retinere: ita hi perituli oris homines, vellent quidem non infidi ac leves videri, sed quia timarum pleni sunt, hac atque illac perfluunt, uti vas fluxum & peritum, dolium Danaidum.

Salomonem & Siracidem locupletissimos testes sapientiae adhibuimus, ii tamen paratissimi sunt longe saepius in vitiosam linguam testimonio denuntiare, praesertim in hanc ipsam de qua agimus. Siracides quidem hic neminem non cautissimum exoptans: *Non duplices, inquit, sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, & erit verè sine confusione.* Perinde si dixisset: Quod tibi primò dictum, tu ne secundò dicas; ne duplices sermonem. Illud verò ridiculum admodum & stultum est, quod tunc primò, cum jam aliquid enuntiavimus, os alteri obferre cupiamus. Exemplo rem demonstramus.

Narravit mihi Sertorius nuperimè Pollionem senatu movendum, Thraeam aulā excludendum. Narra-

tionis suae epilogum adjecit hunc: Cave ulli hoc dixeris; nam res adhuc dum alto premenda est silentio. Ego autem amicorum fidissimo hoc ipsum narraui, sed & clausulam hanc adjeci: Obsecro te, ne hoc aliis enuntia; etiamnum obscure ferendum est. At ille familiarium meorum intimus, uxorem inter illos alios non numerans: O mea conjux, ajebar, quando tu alter ego es, arcana tibi commissum prater me neminem scire crediderim: audi rem miram & novam; Pollio senatu movebitur, Thraeam excludetur aulā; sed occultum hoc habero. Illa bysina, sed lubrica linguae mulier, vix duabus horis tam grande secretum continuit, & in vicinā aures mox egurgitavit, illam quoque speciosissimam clausulam attexens, secum hoc haberet; audita in vulgus minimè spargenda. Mulier vicina fidem non falli arbitrata, nisi arcana publicè narraret, clam in unius alteriusve aures hoc de Pollione & Thraea insusurravit; mox urbe totā volavit fama, & tragœdia inde nata est non una.

Quis hujus tragœdiae auctor obsecro? primus ille, qui tacenda non tacuit. Sed dicit: Ego tamen obnixè rogavi te, nemini hoc enuntiares. Quid me rogabas, & stultissime mortalium: cur non rogasti teipsum, & os tuum? si tu recessus mentis tegere non potuisti, quid de alio sperare poteris? si nesciri hoc volebas, cur ulli alii narraisti? Ego enim sic tecum ratiocinabar. Si potuit id mihi uni committere, possum & ego uni alteri, hic alter tertio, tertius quarto, hic quinto. Ab hoc celeriter ad sextum, inde ad decimum, ad quinquagesimum, ad centesimum res delata est. Singuli quidem rogabant. Hoc tecum habero, istud nemini dixeris. Verum haec ipse preces audaciam suggerebant ad propagandum secretum. Chrysostomus ineptissimas has preces & ipse irridens ac detestatus: Hoc verò ridiculum magis est, inquit, quod talia habentes vitam, & propria negligentes, cum aliquid arcana dixerint, rogant audientem: & adjurant, ne cuiquam amplius alteri dicat: declarantes quod rem reprehensione dignam commiserunt. Si enim illum, ut nemini dicat, rogas, multo magis te priorem huic dicere non oportebat. In tuo sermonem habebas: postquam verò alteri prodidisti sermonis custodiam, superflua facis & inutilia, admonens & obsecrans pro delictorum custodiā.

§. IV.

Quid ergo deblaterari non vis, hoc in tuo pectore, hoc in ore tuo moriatur, & computrescat. Vivere finis, & ex ore tuo profluere jam actum est; brevi ora omnium perfluitavit. Divinè hic Seneca philosophatur, & hoc ipsum quod dicimus, rationibus assequens: Nihil, ait, aequè proderit, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum secum. Est quadam dulcedo sermonis quae irrepit & blanditur, & non aliter quàm ebrietas, aut amor secreta producit. Nemo, quod audierit, tacebit: nemo, quantum audierit, loquetur. Qui rem non taceverit, non tacebit auctorem. Habet unusquisque aliquem cui tantum credit, quantum ipsi creditum est: ut garrulitatem suam custodiat, & contentus sit unius auribus, populum faciet. Sic quod modo secretum erat, rumor est. Nam etiam uni rem dixerit, ille porro uni, hic alteri, alterique: & ita populus sciet. Hoc è veteri memoriā festivissimum ludicrum demonstrabit.

Romanus senatus occultum aliquod consilium per aliquot dies intra se agitaverat, cumque res ea multum obscuritatis haberet, variatque excitaret suspiciones, quandam senatorum, mulier aliās pudica, sed tamen mulier, majorem in modum precibus urgebat, ut arcana sibi aperiret: dejerans interim, se silentio rem tecturam, & ni faceret, diris se devovens execrationibus, stensque & quitans fidem sibi non haberi. Ille ut stultitiae eam suae coargueret: Vinea, ait, mea uxor; proinde audi terribilem rem atque prodigiosam. Relatum ad

nos

* *Alaud.* nos est à sacerdotibus, * castitatem visam esse volentem

S. V.

cum galea aurea & hasta: de eo ostento una cum auguribus deliberamus ac anxie disquirimus bonine an mali aliquid portendat: tu verò tace. Hæc locutus in forum processit. At verò mulier ancillam, quæ primum intraverat, arripens, pectus suum plangens & crines scindens: Eheu, inquit, mi vir, & o mea patria quid nobis fiet? volens docensque ancillam querere. Quidnam igitur evenit? inquit ancilla, & simul silentii fidem obstringit. Postquam interroganti & fidem danti mulier rem narravit, addidit communem omnis loquacitatis clausulam: Cave ne cui hæc dixeris, & tace. Vixdum à domina ut est digressa, una servienti alteri, quam maxime videbat otiosam, narrationem injicit. Illa herili famulo curiosius sciscitanti exponit. Hoc modo fabula in forum devoluta, ita ut præcurreret auctorem. Quidam ad eum notus accurrit, & an recens domo adveniat querit. Ait ille. Nihil ergo, inquit, inaudisti novi? Ad quem ille: Quidnam obsecro? an novi aliquid evenit? Tum alter: Castita, inquit, conspecta est volans, cum hasta & aurea casside, atque de hoc ostento principes senatum habent. Ubi ridens iste: Laudo, inquit, mulier celeritatem tuam, quæ factum est, ut me in forum euntem sermo hic anteverterit. Proinde ad magistratum accessit, eumque trepidatione liberavit. Urautem mulierem ulcisceretur, domum reversus: Mulier, perdidisti me, inquit, pruritu linguæ: compertum est enim è domo meâ in publicum elatum esse arcanum: itaque o tuam incontinentiam solum mutare cogor. Euntique inficias, & dicenti: Quasi verò tu non trecentessimus hæc audieris? Quomodo, inquit, trecentessimus, qui te urgente, ut periculum facerem, possesne audire? reticere, illuc confinxerim? Atque hic quidem mulieris suæ continentiam probavit, & veluti in vas fastidens, non vinum aut oleum, sed aquam assudit.

Ita femineum hoc vitium est. Nam viri est frenos linguæ injicere, & ante vitam, ponere, quam concedita reterege: effutire commissis muliebris est ingenii, ad colum & acum nati. Homo futilis perforato bibit poculo, plus effundit quam bibat. Ecquid autem ab eo speres, cui nihil tuto credi potest? qui consilia in fronte & manibus gerit? parere fors poterit, imperare non poterit.

Tutissimum ergo est, si quid publicari nolis, tu ipse primus taceas. Quod Sitacides fidelissimus monitor, nobili documento instillans: *Audisti verbum, inquit, adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.* In omnem hoc calumniam, obreccationem, maledicentiam dictum est. Quidquid enim alterius nomen famamque accidit aut denigrat, id in narrationibus locum penitus non habet: nec ullius momenti est illud dicere: *Prout emi, sic vendo.* Malas & vitiosas merces emisti deceptus; nunquid ideo decipies alios, ut easdem vendas? monetiam plumbeam ab impostore accepisti; nunquid eam iterum erogabis, ut imponas & aliis? Frange, projice hos numos luce publicâ indignos, omite, amputa narrationes ulli hominum damnosas. Nec illud te unquam excusaverit: *Do prout accipis.* *Audisti verbum adversus proximum tuum, commoriatur in te.* Euripides secreti tenacissimus, cum ei nescio quis animam latentem exprobraret: Ne mireris, inquit, vir bone, multum arcani in hoc ore computruit. Ergo commoriatur in te, putrescat, & emoriatur intra tuas fauces, quod aures tuæ receperunt. Christus Dominus quam istud exemplo suo efficaciter monstravit! In eadem secum mensa, idque in cenâ ultimâ sceleratissimum proditorum habuit, hoc tamen secretum non prodidit. *Vnus vestrum, inquit, me traditurus est.* Non dixit, Oconomus noster hoc faciet: non dixit, Judas Iscariotes, meus proditor est. Siluit ista, ut & arcanum reteret, & hominem nefarium corrigeret.

Eccl. c. 19. vers. 10.

Intra fauces commoriendum quidquid famam alienam inficit.

Matt. c. 26. vers. 21.

IN prisca legis ritibus præcepit Deus, ut in templo ad immolandum & cereorum mucus coniceretur, ut sic fumus ac sætor templo arcerentur. Non aliter Spiritus sanctus per Salomonem præcipit: *Audisti verbum malum adversus proximum tuum? commoriatur in te:* sit cor tuum aequalis instar, aut lebetis aquâ pleni, in quo quidquid malevolorum dictorum est, mergatur, ne fumus ac sætor latius abeat; commoriatur in te, quidquid alienam famam inficit.

Alexander Rex Macedo in eâ, quam contra Darium suscepit, expeditione, omni curâ vestigans, quam regionem Darius petiisset, tamen explorare id non poterat: more quodam Persarum arcana regum mirâ celantium fide. Non metus, non spes elicit vocem, quâ prodantur occulta. Verus disciplina regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quam vulum probum: nec magnam rem magis sustineri possent credunt ab eo, qui tacere grave sit, quod homini facillimum voluerit esse natura.

Festive is, quem dixi, Alexander Macedo hanc arcanis regendis taciturnitatem docuit, hoc modo. Epistolam Alexander à matre missam, quæ occultas accusationes & calumnias in Antipatrum continebat, ubi perlegit, ab amicissimo Hephaestione, uti consueverat, eandem passus est legi, sed eâ lectâ, digito detraxit anulum, & Hephaestioni oris, quasi signum impressum, admovit, & Contine hæc, inquit, ne quid eorum effugas. Signatorius hic annulus illorum labris potissimum imprimendus foret, quorum os nullo sigillo claudirur. Beatus Ambrosius graviter, ut solet: *Quicumque, ait, est deus, facilis in verbis, velut plenus rimarum, hæc atque illas effugit, interiora evacuat sua, & exterioribus passionibus inundatur, tegere se nesciens, nec tenere verbum quod accepit, sicut sancta Maria, quæ conservabat omnia verba in corde suo, ne quod ex ore ejus deflueret.*

S. VI.

QVOD verò tam necessaria taciturnitas toties violatur, licet periculosum sit non solum falsa dicere, sed etiam vera, quatuor assignantur causæ. Nam istud vel à vitio adulationis, vel avaritiæ, vel jactantiæ, velloquacitatis provenit. Etenim secretorum proditor aut palpare vult & blandiri, eam ob rem silenda debetare, aut lucri causâ proditorum præmium ambit, venditque linguâ quæ silentio erant involvenda; aut videtur vult scire paucis aut nulli cognita. Satyra hunc tangit:

Scire tuum nihil est, nisi, te scire, hoc sciat alter.

Aut certe imprudenter & immédiate id loquitur, quod mille meditationes securæ non emendarent.

Hinc Anaxandridas eruditè dixit: Qui sermonem instar depolii sibi commissum evulgar, aut injustus, aut admodum incontinens est: Injustus quidem, si lucri causâ id facit: sin absque lucro, certe incontinens dicens. Quisquis igitur erubescit vel adulator, vel arrogans, vel avarus, vel loquax haberi, secretum & arcanum omne occidit fidissimo pectore, & ori velut ostio secretam appendulam injiciat. Ratio ante hoc ostium semper excubet, rigidèque examinet, quidquid per hanc oris januam vel ingressum vel egressum querit. Quod sapiens Chilo eruditè monens: *Non commutendum est, inquit, ut lingua præcurrat animum, nescit enim vox missa reverti.* Si vallum hoc hostis occupet, totam urbem expugnavit. Arcanum ante omnia velandum: nec amor, nec odium extorqueat quod fides, ut putabatur, auribus commissum est.

Qui per iram arcana amici prodit, hostis est duplex. Violatione secretorum, res ferè maximæ, regnæque perierunt integra: ut merito quis dixerit, everrendis imperiis

rius rebusque natum hoc malum, cum una saepe agendarum rerum prosperitas à silendorum tenacitate dependeat. Vulgati perit bene gerendae rei occasio; & clapsa non raro manibus praeda est, verbo uno aut altero intempestive prolato: imperiaque non postrema jacent, ad cineres deducta magnorum secretorum improvidi violatore. Illud inter Romana incunabula pulcherrimum, quod arcana consilia Patrum conscriptorum multis saeculis nemo senator evulgavit, cum non unum, sed neminem audisse crederes, quod multorum auribus fuerat commissum. Nunquam enim taciturnitatem, optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum, labefactari volebant. Hinc non improbe sentiunt, qui silentium in principum consiliariis vitae periculo faciendum putant, veterum Persarum more, nec unquam consiliis eum admoventum, cui aut metus, aut spes, aut auri suavis vis tacendorum vocem exprimit.

Innumera cum publica, tum privata mala Linguae Revelanti debentur. Atque hinc Hieronymi monitum est: *Si quis voluerit suis misceri amicis, & hunc videri priorum amici patientem secreta, cum veluti perdidit cave. Quid magni expectes ab eo qui tacere grave est?*

S

CAPUT L.

Linguae SCVRRILEM nominatim à beato Paulo vetitam esse.

Creon juvenis garrulus & immodicae linguae in disciplinam se tradere satagebat. Iocatori eloquentiae magistro, ut ab eo scire loqui disceret. Iocrates altero tanto grandius minerval petiit, quam ab aliis, hoc est, viginti millia philippeorum. Eho, ajebant cognati, nimum petis, magister, & quae obsecro duplicandi minervalis causa est? Quibus Iocrates: Nemo id miretur, ait, nam & duplex huic juveni ars tradenda est: primo quidem docendum est prudenter & opportunè silere: & hoc sane non discit stans pede in uno. Deinde docendus est etiam loqui, idque ad leges Rhetoricae. Ad hoc quidem docendum, alteram minervalis partem exigo. Non inique.

In omnibus paene linguae vitis hac docendi ratio servanda, ut prius quicquid vitiosus est, dedicatur, quo deinde perfectius addisci possit, quod virtus tradit. Inter linguas valde vitiosas SCVRRILES est, quam & petulantem nominemus. Haec in sacris paginis nominatim perstringitur. Nam à beato Paulo SCVRRILES graviter notata turpissimis vitis accensetur, de qua nunc plura disseremus.

§. I.

Veteri apologo narratur coitio hunc in modum instituta. In venerabili murum concilio etiam forees affederunt consulti in medium. Hic unus aliquis forex de voce & cantu insolenter gloriari instituit. Sunt enim foreces minores quidem muribus, sed strident clariùs. Hanc insolentem jactantiam non tulit mus atare provectior, & Quid de hoc gloriaris, ait, stultissime galactopota, quod tibi plus obest, quam prodest? nescin' inter homines verbo tritissimo jactari: Sorex ipse suo se prodit indicio? Ergo discere sapere, illoque te non effert quod nec utile, nec honestum est. Sed adolescentulus senator senem irridens, alius stridebat, ita ut domus incolae intellexerint latere mures, & muscipulam instruxerint omine bono. Primus omnium captus est forex, & tamen etiamnum stridebat. Audiit hoc grandævus ille mus, & ad suos musculos: Videte, inquit, filii mei,

Tom. I.

A extremam improbitatem linguae, quae in ipsis etiam suppliciis pertinaciam non emendat: forex jam captus, adhuc stridet.

Petulantis seu scurrilis linguae genius non obscurè hæc fabellâ proditur. Quod enim illa plus moheatur & corrigitur, eo plus crepat & nugatur. Siracides comonetur: *Indisciplinata loquela ne assuescat os tuum: nō effunde quid in buccam venerit; frena linguam, vix tamen omnē cavebis noxam.* Ad rem dixit Beda: Per indisciplinatum linguam cuncta facinora aut concinnantur, aut perpetrantur, aut exulantur. Lingua adulteriorum, cadium, latrociniorum, veneficiorum egregia concinnatrix est: testimonium corruptum, jusjurandum falsum, obreptiones & calumniae, omnisque generis injuriarum lingua sunt; hæc perpetrat facinora tam illustria: at ubi perpetravit, tegere novit, defendere scit & excusare. Acuendae cautionis Salomon comonitaciens: *Homini est, inquit, animam preparare, & Domini gubernare linguam.* Quid dicendum sit, serio præmeditandum est: neque deerit huic præmeditationi divinus favor, velut auriga, dirigens hunc currum. Quod si lingua petulans aut scurrilis frenos non admiserit, velut equus calcitro temonem rumpet, & currum evertet.

Divinus Paulus serium mandatum afferens: *Fornicatio, inquit, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis sicut decet sanctos; aut turpitudine, aut stultiloquium, aut SCVRRILES, quae ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio.* Lingua scurrilis sales insillos, nugas aniles, facerías invenustas, urbanitatem stultam & frigidam, dicta illiberalia & sordida miscet, vomitque largo spiritu.

§. II.

Aristoteles, Augustinus, Thomas Aquinas, & Philosophi, ceterique Theologi, virtutem laudant, quam Eutrapeliam nominant. Hanc rectè dixeris esse *Modestiam in ludicris*. Ea est enim quae ludis & jocis rationis modum imponit, & decorum servetur. Arcus subinde remittendus est, & suae ingenio feriae permittendae; joci licet quandoque, sed temperanter, & moderatè. Assentitur Tullius, & Ludo, inquit, & joco uti illo quidem licet; sed sicut somno & quiete, tum, cum gravibus seriisque rebus satisfecerimus. Verum, ut pueri non omnem ludendi licentiam damus, sed eam, quae ab honestatis actionibus non sit aliena: sic in ipso joco aliquod probi ingenii lumen eluceat. Nam duplex est jocandi genus, alterum illiberale, petulans, (linguae scurrilem tangit) flagitiosum, obsecrum: alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum. Nec Augustinus contradicens: *Volo tandem tibi parcas, inquit, sapientem enim interdum remittere aciem, rebus agendis intentam, decet.*

Ne autem hic limites transiliamus, Ambrosius sic submonet: *Caveamus, ne dum relaxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, & quasi concentum quemdam bonorum operum.* Ipsum certè jocandi genus non profusum nec immodestum, sed ingenuum, facetum, loco, tempori, personis congruum esse debet: quod si verò sit pungens, mordax, importunum, sordidum, inhonestum, non *Eutrapelia*, sed *σωρολογία* & scurrilitas, dicenda erit, quae divinis quidem paginis parcat, sed verbis sacris ad profanissimos quoque sermones abutitur. Non levis hæc noxa est, quam & sacer Tridentinus senatus severè prohibens mandat, & præcipit, ne de cetero quisquam ullis sacrae scripturae locis utatur ad scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos famosos &c. jubetque hos tales per Antistites puniri.

§. III.

Oppositum Eutrapeliae vitium est Morositas, quae quod scurrilitas excessu, illa defectu peccat. Hinc

P p p

repe-